

**“FUTBOL MUSOBAQALARI BILAN BOG’LIQ OMMAVIY TADBIRLARNI
O’TKAZISHDA FUQAROLAR HAVFSIZLIGINI TA’MINLASHGA
QO’YILADIGAN TALABLAR”**

Нарзиев Аъзам Ёркулович

*Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети
Магистратура тингловчиси, подполковник,*

Аннотация: Ушбу мақолада мамлакатимиз худудларида оммавий тадбирларни ўтказиш тартиб-қоидалари ва тадбирларда жамоат тартибини сақлаш, оммавий тартибсизликнинг олдини олиш, фуқароларнинг хавфсизлигини таъминлаш бўйича чораларнинг мазмун-моҳияти тадқиқ қилинган. Шунингдек, оммавий тартиб, жамоат хавфсизлиги ҳақида тушунчалар назарий жиҳатдан ўрганилган. Хорижий олимларнинг соҳага оид фикрлари ҳам ўрганилган. Муаллифлик тушунчалари берилган.

Калит сўзлар: оммавий тадбирлар, хавфсизлик, жамоат хавфсизлиги, давлат хавфсизлиги, хавф, баратараф этиш.

**"ПОРЯДОК ОРГАНИЗАЦИИ ОБЩЕСТВЕННОГО ПОРЯДКА ПРИ ПРОВЕДЕНИИ
ОБЩЕСТВЕННЫХ МЕРОПРИЯТИЙ НА ТЕРРИТОРИИ НАШЕЙ СТРАНЫ"**

Аннотация: В данной статье рассматриваются задачи концепции поддержания общественного порядка на массовых мероприятиях, сущность мер по предупреждению массовых беспорядков. Также теоретически изучаются понятия общественного порядка, концепции и общественной безопасности. Также были изучены мнения зарубежных ученых в этой области. Даются понятия авторства.

Ключевые слова: массовые мероприятия, безопасность, общественная безопасность, понятие, государственная безопасность, риск, устранение.

Annotation: This article discusses the tasks of the concept of maintaining public order at mass events, the essence of measures to prevent riots. The concepts of public order, conception and public safety are also theoretically studied. The opinions of foreign scientists in this field were also studied. The concepts of authorship are given.

Key words: mass events, security, public security, concept, public security, risk, elimination.

КИРИШ

Жамиятда барқарорлик, тинчлик ва осойишталикни қарор топтириш, инсон ҳуқуқ ва эркинликларига сўзсиз риоя этилишини таъминлаш мамлакатни ижтимоий-иқтисодий жиҳатдан янада ривожлантириш, аҳоли фаровонлигини юксалтириш, демократик ҳуқуқий давлат қуриш бўйича амалга оширилаётган

кенг кўламли ислоҳотлардан кўзланган мақсадларга эришишнинг муҳим шарти ҳисобланади. [1]

Дарҳақиқат, юртимизда олиб борилаётган кенг ислоҳотлар жамиятда барқарорлик, тинчлик ва осойишталик қарор топиши, инсон ҳуқуқ ва эркинликларини сўзсиз риоя этилишини таъминлаш, қонун устиворлигини таъминлаш ва суд-ҳуқуқ тизимини ислоҳ қилиш, мамлакатни ижтимоий-иқтисодий жихатдан янада ривожлантириш, аҳоли фаровонлигини юксалтириш мақсадида жуда кўплаб самарали ишлар олиб борилмоқда.

МУҲОКАМА ВА НАТИЖАЛАР.

Дунёда ва минтақамизда нотинч вазиятларни, ҳисобга олган ҳолда, мамлакатимиз ҳудудида оммавий тадбирларни ўтказишда жамоат тартибини сақлашни ташкиллаштириш тартибини таъминлашга қаратилган янги таҳрирдаги қонунлар, фармонлар, жумладан, Вазирлар Маҳкамасининг 2017 йил 9 октябрдаги 808-сон “Ички ишлар органларининг патруль-пост хизмати бўлинмалари томонидан фуқаролар гавжум бўладиган жойларда жамоат тартибини сақлаш ва жамоат хавфсизлигини таъминлаш хизматларини шартномавий-ҳуқуқий асосда кўрсатиш тартиби тўғрисида”ги, Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Ички ишлар органларининг фаолияти самарадорлигини тубдан ошириш, жамоат тартибини, фуқаролар ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатларини ишончли ҳимоя қилишни таъминлашда уларнинг масъулиятини кучайтириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги 2017 йил 10 апрелдаги ПФ-5005 сонли фармони ҳамда унинг ижроси доирасида қабул қилинган Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Ички ишлар органларининг жамоат тартибини сақлаш ва жамоат хавфсизлигини таъминлаш соҳасидаги фаолиятини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги 2017 йил 1 май ПҚ-2940-сонли ва «Тошкент шаҳрида жамоат тартибини сақлаш ҳуқуқбузарликлар профилактикаси ва жинойтчиликка қарши курашишнинг сифат жихатдан янги тизимини жорий этиш тўғрисида»ги 2018 йил 14 февралдаги ПҚ-3528 сонли қарорлари, Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Жамоат хавфсизлигини таъминлаш ва жинойтчиликка қарши курашиш соҳасида ички ишлар органлари фаолиятини сифат жихатидан янги босқичга кўтариш чора-тадбирлари тўғрисида»ги 2021 йил 26 мартдаги ПФ-6196-сон фармони, Вазирлар маҳкамасининг «Оммавий тадбирларни ўтказиш қоидаларини тасдиқлаш тўғрисида» 2014 йил 29 июлдаги 205-сон қарори, Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикаси жамоат хавфсизлиги концепциясини тасдиқлаш ва уни амалга ошириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 2021 йил 29 ноябрдаги ПФ-27-сон фармонилар қабул қилинган. Ҳукуматимиз томонидан қабул қилинган фармон ва қонунларга биноан куч тузимларари томонидан жамоат тартибини сақлаш ва хавфсизлигини

таъминлаш фаолиятини ташкил этишнинг мутлақо янги механизмлари сифатида белгиланган.

Шунингдек, Ўзбекистон Республикасининг 2022-2026 йилларга мўлжалланган янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегиясига жамоат тартиби ва хавфсизлигини таъминлаш бўйича бир қатор вазифалар белглаб берилган. Инсон қадрини юксалтириш ва эркин фуқаролик жамиятини янада ривожлантириш орқали халқпарвар давлат барпо этиш бобининг:

16-мақсадида: Жамоат хавфсизлигини таъминлаш, ҳуқуқбузарликларнинг содир этилишига сабаб бўлган шарт-шароитларни ўз вақтида аниқлаш ва бартараф этишнинг самарали тизимини яратиш, яъни ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш тизимини сифат жиҳатидан янги босқичга олиб чиқиш. Жамоат тартибини сақлаш бўйича патрулик хизмати фаолиятини тубдан такомиллаштириш, шу жумладан замонавий ахборот технологияларини жорий этган ҳолда фуқарони ички ишлар бўлимига текшириш учун олиб бориш амалиётидан воз кечиш. Йўл инфратузилмасини такомиллаштириш ва хавфсиз ҳаракатланиш шароитларини яратиш орқали йўлларда авария ва ўлим ҳолатларини қисқартириш, шу жумладан ҳаракатни бошқариш тизимини тўлиқ рақамлаштириш ва жамоатчиликнинг ушбу соҳадаги ишларда кенг иштирокини таъминлашлари ҳамда 17-мақсадида: Ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларнинг янги қиёфасини шакллантириш ва уларнинг фаолиятини халқ манфаатлари, инсон кадр-қиммати, ҳуқуқ ва эркинликларини самарали ҳимоя қилишга йўналтиришни, яъни Ички ишлар органларини халқнинг ишончли ҳимоячиси сифатида халқчил профессионал тузилмага айлантириш ҳамда аҳоли билан мақсадли ишлашга йўналтириш. Қонунийликни қатъий таъминловчи, очиқ ва адолатли прокуратура фаолиятининг мустақкам ҳуқуқий асосларини яратиш ҳамда «Қонун - устувор, жазо - муқаррар» тамойилини бош мезонга айлантириш. Тезкор-қидирув ва тергов фаолияти устидан назоратни кучайтириш, фуқароларнинг кадр-қиммати ва эркинлигини самарали ҳимоя қилишнинг таъсирчан механизмларини жорий этиш. Ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларда жинойтлар ҳақида хабарларни ҳисобга олиш тизимини тубдан ислоҳ қилиш, жинойтларни яшириш ҳолатларининг олдини олишда замонавий усуллардан фойдаланиш кўрсатиб ўтилган. [2]

Вазирлар маҳкамасининг «Оммавий тадбирларни ўтказиш қоидаларини тасдиқлаш тўғрисида» 2014 йил 29 июлдаги 205-сон қарорида Оммавий тадбирни ўтказишга тайёргарлик кўриш, оммавий тадбирларни ўтказишда фуқароларнинг хавфсизлигини ва жамоат тартибини таъминлашга қўйиладиган талаблар, улар иштирокчиларининг, оммавий тадбирларни ўтказиш объектлари маъмуриятларининг ички ишлар органлари, Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардияси бўлинмалари ва давлат бошқа органларининг уларга риоя қилиш бўйича мажбуриятлари ва ҳуқуқлари кўрсатиб ўтилганлиги, оммавий тадбирлар ҳақидаги тушунча қўйидагича тарифланган.

Оммавий тадбир - 100 ва ундан кўп кишиларнинг иштирокида ижтимоий-сиёсий (анжуманлар, конференциялар, съездлар ва бошқалар), маданий-оммавий ва кўнгилочар-томоша дастурлари (музикий, адабий ва бошқа фестиваллар, концерт, театр, спорт, реклама тадбирлари, халқ сайиллари, цирк, миллий намоишлар ва ўйинлар, кўриктанловлар ва бошқалар), шунингдек умумхалқ, диний, касб байрамларини ўтказиш мақсадида оммавий тадбирни ўтказиш объектида ташкил қилинадиган фуқароларнинг биргаликда қатнашишларига айтилади. [3]

Давлат хокимияти ва бошқарув органлари ҳамда юридик ва жисмоний шахслар оммавий тадбирларни ўтказиш ташкилотчилари бўлишлари мумкин. Қўйидагилар: ташкилотчилар, артистлар, спортчилар ва дастурда назарда тутилган томоша кўргазма чиқишларини бевосита амалга оширувчи бошқа шахслар ҳамда томошабинлар оммавий тадбирлар қатнашчилар ҳисобланади.

Зеро, қабул қилинган қонун ва фармонлар мамлакатимиз худудида оммавий тадбирларни ўтказишда жамоат тартибини сақлашни ва фуқароларнинг хавфсизлигини таъминлаш, давлат ҳамда шахсий мулклари сақлаш, фуқаролар ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатларини ишончли ҳимоя қилишга қаратилганлигини кўришимиз мумкин. Шунингдек фуқароларимиз онгида қонунларга итоаткорлик ва жамоат хавфсизлиги маданиятини шакллантиришга алоҳида эътибор қаратилиб келмоқда.

Оммавий тадбирни ўтказиш объекти оммавий тадбирларни ўтказиш учун қўйидаги талаблар қўйилган махсус мўлжалланган ёки мослаштирилган, ёнғинга қарши хавфсизлик, тез тиббий ёрдам кўрсатиш, эвакуация қилиш, коммуникация, муҳандис-техник ҳимоя воситалари, оммавий тадбир иштирокчиларининг хавфсизлигини таъминлашнинг бошқа воситалари ва тизимлари билан жиҳозланган бўлиши кераклиги қонунларда кўрсатилган .

Оммавий тадбирларни ўтказиш объектлари рўйхатларига киритилган очиқ жой участкалари, бинолар, иншоотлар ва бошқа жойлар (маданият маърифат муассасалари, спорт мажмуалари ва бошқалар)да ўтказилади. Оммавий тадбир ташкилотчиси оммавий тадбирни ташкил қилиш ва ўтказиш мажбуриятини ўз зиммасига олган давлат органи, юридик шахс ва 18 ёшга етган жисмоний шахс ҳисобланади.

Оммавий тартибда жамоат тартиби ва хавфсизлиги йўналишида тадқиқод олиб борган олимларнинг фикр ва тарифларига тўхталиб ўтсак.

Юридик фанлар доктори, профессор И.Исмаиловнинг тарифлашича Жамоат тартиби – бу амалдаги ҳуқуқ ва ижтимоий (ахлоқ) нормаларга риоя қилиш орқали фуқароларнинг шахсий хавфсизлигини, кўпчилик (омма)нинг хавфсизлигини таъминлашга, худуддаги жисмоний ва юридик шахсларнинг нормал фаолият кўрсатиши, инсонларнинг меҳнат қилиши ва дам олишлари учун қулай шароит яратишга қаратилган, шунингдек, уларнинг шаън-шавкати, инсоний қадр-қиммати ҳамда ижтимоий ахлоқ нормаларини ҳурмат қилиш

бўйича асосан жамоат жойларида вужудга келадиган ва тараққий этиб борадиган ижтимоий муносабатлар тизимидир деб кўрсатиб ўтилган.

Жамоат хавфсизлиги – бу шахс, жамият ва давлатнинг ҳаётий муҳим манфаатларини жиной ва бошқа ҳуқуққа хилоф ҳаракатлар, ижтимоий низолар, табиий офатлар, зилзилалар, эпидемиялар, эпизоотиялар, катта фалокатлар, авариялар ва ёнғинлар натижасида келиб чиқадиган фавқулотда вазиятлар оқибатларидан ҳимояланганлик ҳолатидир деб таърифлар келтирган. [4]

Бундан ташқари, Н.В.Баландина "жамоат тартиби" ва "жамоат хавфсизлиги" тушунчалари ўртасидаги муносабатларни давлатнинг жамият, алоҳида фуқаролар олдидаги масъулияти нуқтаи назаридан таҳлил қилиб, улар нафақат давлатнинг асосий функцияларининг мазмунини, шу жумладан стандартлар, ички тажовузлардан, жинойтлар сонидан, шунингдек, ташқи тажовузлардан ҳимоя қилиш ва таъминлаш, шунингдек, ҳуқуқнинг функцияларини (хавфсизликни ўрнатиш) акс эттиришини тўғри таъкидлайди. Қонун жамоат муносабатларини давлат томонидан тартибга солувчи, яъни, хавфсизлик стандартларини, тартибни (тартибга солиш функциясини), шунингдек ваколатли давлат органлари тизими ёрдамида ўрнатади, жамиятда хавфсизлик ва тартибни таъминлайди, кафолатлайди ва ҳимоя қилади деб тарифлаган. [5]

Шунингдек, В.М.Васиннинг фикрича, жамоат хавфсизлиги - бу шахс ва жамият ҳаёти давомида вужудга келадиган, давлат органлари, жамоат ташкилотлари ва фуқароларнинг хавфсиз фаолият юритиши, уларнинг ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатларини амалга ошириши, бошқарув, маъмурий-ҳуқуқий ва ахборот-ҳуқуқий жиҳатдан аниқ белгиланган жамоат муносабатларининг маъмурий ва ахборот ҳуқуқи нормалари билан ҳимояланган ҳолатидир дея кўрсатиб ўтилган.[6].

Е.Б.Олховский тарифлашча жамоат хавфсизлиги тушунчасини кенг ва тор маънода кўриб чиқади. Унинг фикрича, жамоат хавфсизлиги кенг маънода давлат, жамиятнинг нормал фаолият кўрсатишини, ҳар бир фуқаро учун осойишталик муҳитини таъминлайдиган ҳуқуқий, жумладан, ҳуқуқни муҳофаза қилиш чоралари мажмуидир. Тор маънода жамоат хавфсизлиги - бу одамлар ҳаёти жараёнида вужудга келадиган мустаҳкам иродали ижтимоий муносабатлар, уларнинг жамоат жойларида цивилизациялашган жамиятнинг ҳуқуқий нормалари, қоидалари ва урф-одатларининг амалдаги кўрсатмаларига мувофиқ мулоқот қилиш тартибидир. Олимнинг фикрича, жамоат хавфсизлиги мазмуни тор маънода жамоат хавфсизлиги билан боғлиқ муносабатларни ва давлат органларининг, шу жумладан ҳуқуқни муҳофаза қилиш органларининг амалий фаолиятини тартибга солишга қаратилган ҳуқуқий ва ташкилий чоратadbирлар мажмуини ўз ичига олади. [7].

Жамоат тартиби ва жамоат хавфсизлиги тўғрисида олимларнинг юқоридаги фикр ва тарифлари турлича эканлиги лекин, асосий эътиборни

фуқароларнинг ҳуқуқлари, эркинликлари, хавфсизлигига, жамоат тартиби сақлаш, ташқи хавфлардан химояланганлиги бўйича давлатнинг асосий функцияларидан бири эканлиги шунингдек, ҳуқуқни муҳофаза қилиш органларининг амалий фаолиятини тартибга солиш эканлигини кўришимиз мумкин.

Бугунги кунда ижтимоий-сиёсий, маданий-оммавий ва кўнгилочар-томоша дастурлари умумхалқ, диний, касб байрамларини ўтказиш мақсадида оммавий тадбирни доимий равишда ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар томонидан жамоат тартиби ва хавфсизлиги таъминланиб келинмоқда, лекин футбол ўйинларида ва стадионлардаги концертларда фуқароларимиз томонидан жамоат тартибини бузилаётганлигини ҳам кўраяпмиз.

Мисол тариқасида машҳур санъаткорнинг очиқ осмон остидаги концертлар, футбол мусабакалари ташкиллаштирилмоқда. Бу концертларни хавфсизлигини таъминлаш мақсадида куч тузилмалар томонидан турли тадбирлар амалга оширилмоқда. Шунга қарамасдан концертларга чипталар олиш ёки концертларга кириш учун тор йўлакларда оломоннинг тартибсиз ҳаракатлари тегилинчлар юзага келиши, ёки бир жойда тўпланиб қолишлари, хавфсизлик учун ўрнатилган темир панжарали тўсиқлардан ўтиб саҳна ёки тадбир ўтказилаётган майдончаларга чиқишларга уринишлар, хавфсизлигини таъминловчи куч тузилмаларнинг қонуний талабларини бажармасликлари, шунингдек хусусий тадбиркорлар томонидан ўз маҳсулотларини арзонлаштирилган акция ва чегирмалар рекламаси орқали оломонни ўзига жалб қилувчи тадбирлар кўплаб бўлиб ўтмоқда. Бундай акция ва чегирмалар рекламаси орқали савдо марказлари олдида юзлаб фуқаролар арзон маҳсулотларни олишга улгуриш учун бир вақтда тўпланишлари, савдо марказига кириш учун фуқаролар ўртасида тортишувлар, келишмовчиликлар, тирбантликлар юзага келаётганлигини гувоҳи бўлмоқдамиз.

Бизнинг фикримизча, бундай тадбирларнинг ташкилотчиси бўлган юридик шахс ёки жисмоний шахслар томонидан оммавий тарбирлар ўзказиш бўйича қўйилган талабларга алоҳида эътибор берилмаслиги ёки фуқаролар томонидан оммавий тадбирларда ҳуқуқ ва мажбуриятларини билмасликлари оқибатида келиб чиқмоқда деб ҳисоблаймиз ва қўйидаги таклифларни кўрсатиб ўтамиз:

Биринчидан: Оммавий тадбирларни ўтказишда ташкилотчилар томонидан объектларини қонунларда кўзда тутилган талаблар асосида танлаш, фуқароларнинг хавфсизлигини ва жамоат тартибини таъминлаш шароитларининг мавжудлигини ҳисобга олган ҳолдаташкиллаштиришни, оммавий тадбирларни ўтказишда жисмоний ва юридик шахслар томонидан қонунларда кўзда тутилган мажбуриятларини ва қўйилган талабларни тўла туқис бажаришлари орқали эришилади.

Иккинчидан: Арзонлаштирилган акция ва чегирмалар билан кийим-кечаклар, буюмлар турли ҳил маҳсулотларини сотиш бўйича оммавий реклама тадбирларда иштирокчиларининг сонини аниқ билишлари кераклиги, бу тадбирларда иштирокчиларни сонини аниқлаштириш учун интернет ёки савдо марказида бепул чипталар, таклифномалар ва рұхсатномалар асосида ташкил қилишлари орқали билишлари мумкин.

Учинчидан: Фуқароларимизга оммавий тадбирларда ҳуқуқий онги ва маданиятини, ижтимоий фаоллиги, фуқаролик масъулиятини ошириш ва мустаҳкамлаш бўйича тушинтиришлар олиб бориш, бундай тадбирларни ИИБ, МГ ходимлар томонидан доимий равишда тарғибот ишлари олиб боришлари, мактаблар, олий ўқув юртларида, масжидларда оммавий тадбирларда оммавий маданият тўғрисида маърузалар олиб бориш орқали етказиш мумкинлиги;

Тўртинчидан: Оммавий тарбирлар жамоат тартибини сақлаш, оммавий маданият бўйича оммавий ахборот воситаларида тарғибот рекламалари орқали фуқароларимиз онгига сингдириш мумкинлиги бу усулда анча самарали ҳисобланади.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 10 апрелдаги “Ички ишлар органларининг фаолияти самарадорлигини тубдан ошириш, жамоат тартибини, фуқаролар ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатларини ишончли ҳимоя қилишни таъминлашда уларнинг масъулиятини кучайтириш чора-тадбирлари тўғрисидаги” ПФ-5005 сонли фармони.

2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 28 январдаги “2022 — 2026 йилларга мўлжалланган янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисида”ги ПФ-60-сонли фармони.

3. Вазирлар маҳкамасининг 2014 йил 29 июлдаги «Оммавий тадбирларни ўтказиш қоидаларини тасдиқлаш тўғрисида»ги 205-сон қарори.

4. “Ички ишлар органларининг жамоат тартибини сақлаш ва хавфсизлигини таъмирлаш фаолияти” дарслик.

5. См.: Баландина Н.В. Общественный порядок и общественная безопасность – зона ответственности государства перед обществом // Правовая культура. 2011. № 2. С. 67.

6. Васин В.Н. Право на общественную безопасность. М.: Иид-во «Щит», 1999. 172с.

7. Олховський Є.Б. Административно-правові засоби забезпечення громадської безпеки: дис. канд. юрид. наук. Х., 2003. 191 с.

8. “Ўзбекистон Республикаси жамоат хавфсизлиги концепциясини тасдиқлаш ва уни амалга ошириши чора тадбирлари тўғрисида”ги 2021 йил 29 ноябрь кунги ПФ-27-сон фармони.

9. “Жамоат хавфсизлигини таъминлаш асослари” Дарслиги.-Тошкент: Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети, 2021. 471.

10. Оммавий тадбирлар ва оммавий тартибсизликлар даврида жамоат хавфсизлигини таъминлаш. Ўқув қўлланма. -Тошкент: Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети, 2022. 123б.

11. Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети магистратура тингловчиси, подполковник А.Ф. Жолдасовнинг “Жамоат хавфсизлиги: тушунчаси, таърифи ва ўзига хос хусусиятлари” бўйича мақоласи